

Nr 418

Av herr **Holmberg m. fl.**, angående riktlinjerna för utrikespolitiken.

(Lika lydande med motion nr 362 i Första kammaren)

I motioner till 1968 års riksdag, I: 505 och II: 632, hemställdes, att riksdagen måtte uttala, att som riktlinjer för svensk utrikespolitik alltjämt skulle gälla de principer som antogs av 1956 års riksdag. Riksdagens uttalande i anledning av motionerna innebar i sak en anslutning till motionärernas önskemål. (Utrikesutskottets utl. nr 12/1968.)

I motionerna, som i första hand får sägas ha varit inriktade på en precisering av innebörden i vår alliansfria utrikespolitik, erinrades inledningsvis, att som allmän målsättning för svensk utrikespolitik brukade anges, att den borde ”syfta till att bevara landets fred och frihet”. Det underströks emellertid att även andra krav på utrikespolitiken tillkommit, bland annat att den skulle omfatta en solidaritetspolitik inriktad på mellanfolkligt samarbete och stöd och hjälp åt u-länderna. Det inskräptes, att omvärldens förtroende för vår utrikespolitik krävde fasthet och konsekvens och att svenska officiella uttalanden och åtgärder icke fick utformas så, att de kunde skapa misstro mot neutraliteten.

Under de senaste åren har intresset för internationella frågor och insikten om det alltmer ökande beroendet länder och kontinenter emellan i hög grad präglat den svenska debatten. Den utrikespolitiska händelseutvecklingen och våra möjligheter att påverka denna har på ett helt annat sätt än tidigare engagerat svenska folket. Därvid har rests nya krav på utrikespolitisk aktivitet från svensk sida.

Även om den svenska utrikespolitiken, enligt de generella riktlinjer som i fjol alltså åter fastlagts av riksdagen, främst syftar till att vara ett instrument för våra egna intressen och att bevara landets fred och frihet, måste den i sin faktiska utövning — vilket också underströks såväl i nyssnämnda motioner som i utrikesutskottets utlåtande — även styras av faktorer som bara indirekt sammanhänger med dess primära syfte. Vidare kan inte utrikespolitiken, lika litet som inrikespolitiken, bedrivas opåverkad av den allmänna åsiktsbildningen. Här har statsmakterna ett betydande ansvar för att opinionen skall få en realistisk syn på Sveriges möjligheter att inverka på den internationella händelseutvecklingen. Detta bör leda till en upplys-

ningsverksamhet som vidgar kunskapen om sammanhangen och som underhåller en livlig och fördjupad debatt.

Den aktivitet utåt som Sverige såsom alliansfri stat kan utöva inom den ram statsmakterna uppdragit har understundom ansetts innebära, att samma statsmakter i sin officiella utrikespolitik skulle kunna obehindrat ge uttryck för känslor och åsikter, som återspeglas inom den svenska opinionen. Så kan det inte förhålla sig. Visserligen har vi ansett oss oförhindrade att inom Förenta Nationerna och på annat sätt ge uttryck för den svenska demokratins värderingar vid vårt ställningstagande i internationella frågor. Vår neutralitetspolitik har aldrig uppfattats som någon åsiktsneutralitet, eller som ett hinder i sig att fatta ståndpunkt i kontroversiella angelägenheter. Vi har inte ansett oss av opportunistiska eller kortsiktiga kommersiella skäl böra undvika att uttala vår mening om vissa staters politik i frågor, där grundläggande mänskliga och demokratiska intressen trätts förnär. Detta måste ske på ett sätt som tillgodoser den svenska utrikespolitikens primära syften. En långtgående följsamhet till tid efter annan varierande opinioner försvårar våra möjligheter att driva den fasta och konsekventa utrikespolitik som utgör en nödvändig förutsättning för omvärldens förtroende och för att vår neutralitet vid konflikter skall kunna bli respekterad.

Det är glädjande att konstatera, att vårt land under en följd av år kommit att utöva ett viktigt inflytande på det internationella planet, oftast större än vad som motsvarar vårt lands storlek och läge. Att vi på detta sätt lyckats hävda vår ställning och åstadkomma icke oväsentliga resultat i det internationella samarbetet beror självfallet i stor utsträckning på vår alliansfria ställning. Vi har icke varit territoriellt, historiskt eller ideologiskt "belastade" i samma grad som andra stater. Något schematiskt skulle kunna hävdas att våra möjligheter att ge vår utrikespolitik en mer aktiv inriktning har berott på att vi har framstått som politiskt mindre engagerade och därför mera objektiva än många andra. En långtgående anpassning av vårt lands utrikespolitik till ökade och ensidigt inriktade engagemang skulle därför leda till en minskning av vårt inflytande på det internationella planet.

Det aktiva elementet i Sveriges utrikespolitik bör därför inom ramen för den grundläggande uppgiften att trygga vår egen säkerhet och vårt eget oberoende syfta till följande.

Vi bör taga och medverka till varje initiativ som kan vara ägnat att utjämna motsättningarna i världen och begränsa riskerna för och omfattningen av konflikter. När sådana inträffar bör vi efter måttet av våra resurser söka hjälpa till att begränsa och lösa dem.

Vi bör i första hand inom FN:s ram taga och stödja initiativ som syftar till att slå vakt om de mänskliga rättigheterna.

Vi bör i den internationella solidaritetens intresse och även av andra skäl

lämna behövande länder — oavsett ländernas politiska system — hjälp att lindra nöd och att skapa möjligheter för ett stigande välstånd för folket i dessa länder. I denna verksamhet bör hänsyn tagas till ifrågavarande länders egna önskemål och till kraven på att stöd lämnas på ett sådant sätt att största möjliga effekt erhålles av insatta resurser.

Vi bör på det kulturella, teknologiska och vetenskapliga planet sträva efter ett fördjupat samarbete med andra länder och ett vidgat internationellt utbyte.

Vi bör — bl. a. för att kunna fullfölja nyss angivna syften — stödja och främja svensk export och svenska ekonomiska intressen. Ett stärkande av det svenska näringslivet och därmed av vår samhällsekonomi är ägnat att öka våra resurser och därmed våra möjligheter att via utrikespolitiken verka i olika hänseenden.

Vi bör bedriva en omfattande och vederhäftig informationsverksamhet i omvärlden rörande Sverige och svenska förhållanden.

Det är uppenbart att i speciella fall vissa delar i den angivna målsättningen för svensk utrikespolitik kan komma att stå i strid mot varandra. I sådana fall kan därför komma att fordras en avvägning mellan skilda intressen. Av väsentlig betydelse är då att vid avvägningstillfället noga har analyserats vad som kan vinnas och vad som kan förloras vid olika handlingsalternativ. Det är också väsentligt att bevekelsegrunder och gjorda avvägningar sakligt och utförligt redovisas inför den allmänna opinionen och att statsmakterna utnyttjar alla möjligheter att ge en vederhäftig upplysning om de avgörande skälen för de många gånger ömtåliga avgörandena.

I sistnämnda hänseende har det ofta brustit. Regeringen har icke på ett godtagbart sätt fullgjort sina vägledande och informerande uppgifter på detta område. Särskilt allvarligt är det enligt vår mening, att regeringen varit obenägen att utnyttja de politiska samrådsförfaranden som grundlagsenligt ålagts denna. Vi syftar på underlåtenheten att höra utrikesnämnden i fall där så uppenbarligen borde ha skett.

Ett exempel härpå gavs då regeringen för en kort tid sedan beslöt att erkänna Nordvietnam. Nämnden ställdes då inför ett fullbordat faktum, trots att uppenbarligen ingen sådan brådska förelåg, som kunde befria regeringen från skyldigheten att rådpläga med nämnden. Att frågan måste betraktas som ett ärende av större vikt är obestridligt. Det gällde icke ett utrikespolitiskt rutinärende, ett konstaterande av ett faktiskt förhållande, utan det gällde en förändring i ett sedan en lång tid tillbaka bestående politiskt läge. Åtgärden har också fått utrikespolitiska konsekvenser, inte minst i våra nordiska grannländer och det neutrala Schweiz.

Sammanfattningsvis vill vi understryka värdet av att svensk utrikespolitik och internationella frågor, som tidigare ägnats blott ett förstrött intresse från den svenska allmänhetens sida, numera i växande utsträckning föran-

leder debatt och stark inlevelse, inte minst från den unga generationens sida. Detta ställer emellertid skärpta krav på statsmakterna. Behovet av konsekvens och fasthet i det utrikespolitiska handlandet ökar. Samtidigt ökar anspråken på en allsidig, objektiv och realistisk informationsverksamhet. Behovet av samarbete och samråd över partigränserna på det utrikespolitiska fältet växer, i vart fall om den enighet som hittills har rått mellan de demokratiska partierna om allt väsentligt inom utrikespolitiken skall kunna bestå. Moderata samlingspartiet betraktar för sin del enigheten om innebörden i vår utrikespolitik och om dess möjligheter och begränsningar som i hög grad eftersträvansvärd och som en stor tillgång i allas vår gemensamma strävan att bevara Sveriges frihet, oberoende och fred.

Vi anser att vad här anförts bör delges Kungl. Maj:t.

Med återopande härav hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sin anslutning till de allmänna riktlinjer för svensk utrikespolitik som hävdas i motionen.

Stockholm den 28 januari 1969

Yngve Holmberg (m) *Gösta Bohman (m)* *Leif Cassel (m)*
Rolf Eliasson (m) *Carl Eric Hedin (m)* *Astrid Kristensson (m)*
i Moholm
Tage Magnusson (m) *Karin Wetterström (m)*
i Borås
